

lec (prekmurski nesojeni študent Kec) je vseskozi postavljen nad svojo zgodbo, svoje zmote in zablode vseskozi presega z védenjem o njih; tako se pripoved sproti spreminja iz navidez objektivno popisovane resničnosti v izmislek, fikcijo, v zgolj znotrajtekstualno snov kljub realno obstoječemu prizorišču dogajanja in neprestanim reminiscencam na slovensko stvarnost določenega obdobja (Lainšček si seveda ne more kaj, da se ne bi ponorčeval iz kvaziavantgardistov in še koga). Končni presežek dogajanja je seveda izrečen šele na njegovem koncu: po neuspelem ropu cerkve Kec panično pobegne v Bosno in tam mu pastir (kot predstavnik od civilizacije nepokvarjenega dela človeštva, kakršen bi rad postal Kec tudi sam, saj se želi udinjati za pastirja) reče: »Tujec, po tej poti ne prideš nikamor!« Trditev, ki je v svoji simbolni razsežnosti izpeljana dovolj nemoralno, da ji bo bralec pritrdil.

Konfrontacija med pristnim, zdravim življenjem, ki ga simbolizira rustikal-

nost (bosenskih pastirjev ali pa Prekmurja, o katerem junaki večkrat nostalgično sanjarijo), in »gnilim« mestnim životarjenjem se izkaže za nerazrešljivo; ko Kec in njegov prijatelj, delavski pesnik Schlichtumber, odideta v Prekmurje, da bi tam napisala čisti, poetični filmski scenarij, postane jasno, da neoskrunjenost in naturalnost lahko obstajata edinole v njuni sanjski viziji. In tudi sicer junaki, peronarji, živijo pretežno od svojih sanj in sanjarenj, vse dokler jih ne predrami bridka resničnost. Ta pa je v knjigi neprenehoma mehčana z ironično distanco, zato najbrž ne bo tvegana trditev, da bodo Peronarji popularno branje letošnjega leta in se bo pogum Pomurske založbe (naklada 5000 izvodov!) izplačal. Tako lahko izrečemo edinole, da gre za berljivo in duhovito knjigo; njen temeljni in najpravičnejši (pa tudi najstrožji) sodnik pa bo najširši bralni trg, ki mu je knjiga tudi namenjena in je zato še posebej upravičen izreči edino ustrezno sodbo.

Andrej Blatnik

SPREHOD PO JUGOSLOVANSKIH IN TUJIH REVIJAH

Najprej se ustavimo pri dveh nekoliko zapoznelih številkah skopske Sovremenosti. Aleksandar Nejman piše v deveti številki o lani umrlem kosovskem albanskem pesniku Ademu Gajtaniju, ki je živel v Makedoniji. Pri tem opozarja tudi na izbor njegovih pesmi, ki je pred štirimi leti izšel pri Državni založbi Slovenije v prevodu Ivana Minattija. Številki je dodan zvezčič z naslovom *Pogled na jezik*. Napisal ga je mladi jezikoslovec Ljudmil Spasov in v njem obravnava makedonski jezik s posebnim ozirom na glagolske možnosti, jezik v književnosti in jezik ter statistiko. Dobršen del časopisa je v rubriki Kritični pregled namenjen pregledu lanskih predstav Sterijevega

pozorja. Ivan Ivanovski piše z naslovom *Več od pričakovanj* tudi o obeh predstavah iz Slovenije. Za festivalske predstave in okoli njih — tako se loteva ocene Jančarjevega Disidenta Arnoža in njegovih v izvedbi Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane. Povod za najnovejše Jančarjevo besedilo, piše Ivanovski, je bila vznemirljiva usoda Andreja Smolnikarja, znanega kot verskega in družbenega reformatorja, kot fantasta in individualista, kot človeka, ki je mislil, da bo spremenil svet, pa je doživel hud zlom. Toda tudi zlomljen ne preneha sanjariti. Drama je napisana v dokaj bogatem in razslojenem dramskem jeziku, čeprav besedilo na posameznih mestih ni osvoajeno posplošenj v razkrivanju usode in Arnoževe miselnosti pa vsega tistega, kar se zgodi do konca življenja. Steri-

jeva nagrada za besedilo je bila še ena potrditev pomembnega literarnega in dramaturškega dosežka te dramske stvaritve, ki spada med najboljša dela sodobne slovenske dramske literature.

Kar zadeva Šedlbauerjevo režijsko vodstvo, ima ta predstava vse prvine strogo realističnega, na nekaterih mestih celo naturalističnega pristopa k dramski snovi... Toda njegova režiserska linija je vselej skrbna in pretanjena. Še enkrat smo imeli priložnost, da smo se seznanili z visoko govorno kulturo slovenskih gledaliških igralcev, eden biserov te predstave pa je vsekakor bila mojstrska upodobitev Radka Poliča v naslovni vlogi, ki jo je odigral z veliko notranjo intenzivnostjo in mu je zaslužno pripadla ena od petih Sterijeveh nagrad za najboljšo igralsko stvaritev Sterijevega pozorja.

Ivan Ivanovski se zadržuje še pri oceni Šeligove Svatbe v izvedbi Slovenskega narodnega gledališča Maribor. Z izvedbo drame Svatba, ki jo je napisal znani slovenski dramski pisec Rudi Šeligo, kot ga poznamo po njegovih močno odmevnih dramskih besedilih Lepa Vida in Čarovnica iz zgornje Davče, se je končal tekmovalni del 27. Sterijevega pozorja. Ta predstava ni neznana skopskemu občinstvu — z njo je mariborska igralska skupina gostovala v Makedonskem narodnem teatru v okviru sodelovanja teh dveh hiš. Ne da bi se spuščali v posamezne podrobnosti dramskih oblik besedila, kakor tudi v Korunov režijski prijem, piše Ivanovski, naj samo opozorimo, da predstava slovenskih dramskih umetnikov ni naletela na kak velik sprejem pri festivalskem občinstvu, čeprav je šlo za dramsko stvaritev, ki je resnici na ljubo po malem estetizirana, hermetična, pa zato obrtniško malone brezhibno režirana; čeprav gre za dokaj na gosto instrumentirano dramsko besedilo o ljudeh na robu življenja, ki bi v kaki boljši izvedbi pridobila precej več v svoji komunikativ-

nosti, odrski razigranosti in dinamičnosti. Tako je predstava pustila festivalsko gledališko občinstvo dokaj ravnodušno. Zato je bil uspeh Slovenskega narodnega gledališča iz Maribora bolj skromen...

Iz te številke naj še omenimo prispevek dr. Blažeta Ristovskega o neznanem Vapcarovu, kjer se dotika predvsem domovinske poezije tega tako kratko živečega pesnika. V naslednji številki pa je objavljenih 15 domovinskih pesmi Nikola Vapcarova. Pesmi tega pirinskega Makedonca je iz bolgarščine prevedel Blaže Ristovski. Gane Todorovski piše o skopskem obdobju v Džinotovem življenju. V članku skuša osvetliti razmere v letih od 1848 do 1857, ko je v Skopju deloval književnik in kulturni delavec Jordan Hadži Kostantinov. Kot priloga je številki dodana pesniška zbirka Ljubomira Dimova *Prelest*.

*

V prvi letošnji številki časopisa Socijalistička Čehoslovačka, ki izhaja v Beogradu, beremo o letu češkega gledališča. Runka Žaludová piše o stoletnici Narodnega gledališča v Pragi, ki ga za letošnji jubilej dograjujejo in obnavljajo. Tudi članek Jiříja Rulfa je posvečen stoletnici — rojstva Jaroslava Haška. V časopisu sta še dva prispevka spod peresa Runke Žaludove. V prvem piše o lutkah iz gledališča Loutka, ki pripada Osrednjemu lutkovnemu gledališču v Pragi, v drugem pa o televizijskem in filmskem režiserju Jiříju Sekvensu.

*

Dvanajsta številka bratislavskega časopisa Slovenské pohl'ady prinaša med drugim oceno pesniške zbirke v Jugoslaviji živečega Slovaka Pal'a Bohuša *Do smrti živi*. Izšla je pred dvema letoma v Novem Sadu. Časopis tudi poroča o romunski literarni reviji *Variacie* in pri tem omenja še zastopanost drugih literatur v Romuniji, med njimi srbske. Seminarja bohemistov in slo-

vakistov so se na Češkoslovaškem udeležili iz Jugoslavije Slavko Mihalić, Irina Kovačević in Milan Čolić, še zvezo iz časopisa, medtem ko se je srečanja pisateljev pri nas v Kaniži udeležila Anikó Mikolová.

*

Če omenimo poročilo o obiskih slovaških književnikov v Jugoslaviji (Vladimir Reisel se je udeležil oktobrskega srečanja pisateljev v Beogradu, Libor Kněžek pa beogradskega knjižnega sejma), najdemo v prvi številki bratislavskega časopisa *Slovenské pohľady* še novico o 75-letnici našega slovakista in dramatika dr. Gena Senečića, dobitnika nagrade P. O. Hviezdoslava. Potem sledi zapis o prevajalski nagradi Františku Lipki, slovaškemu lektorju na novosadski univerzi. Nagrado mu je podelil srbski center PEN za prevode knjig Iva Andrića, Miloša Crnjanskega, Meša Selimovića, Dobrice Ćosića, Antonija Isakovića, Miodraga Pavlovića in Ljubomira Simovića.

*

Mar je vsaka smrt neobhodna?, se spračuje v rubriki *Iz moje opazovalnice v krakovskem časopisu* (št. 38) Zycie Literackie Władisław Machejek. To je utrinek na življenjsko pot in delo profesorja zgodovine Georgea Kennana, nekdanjega ameriškega veleposlanika v Beogradu in Moskvi. Roman Szydłowski poroča o privlačnostih berlinskega festivala gledaliških in glasbenih prireditev. Urszula Bielous je pripravila pogovor z Henrykom Klubajem, rektorjem Višje šole za film, gledališče in televizijo v Łodzi. Kluba odgovarja v glavnem o filmski ustvarjalnosti na Poljskem, v kateri je čutiti povsem novo ozračje.

*

Marčevska številka novosadskega Letopisa Matice srpske prinaša tri pesmi Borisa A. Novaka. Sam jih je pre-

pesnil v srbohrvaščino. V delu časopisa se predstavljajo mladi novosadski književniki. Med njimi nastopajo Ivan Negrišorac s tremi pesmimi Attila Balázs s prevedeno pripovedjo, Nebojša Raičević z dvema pesmima, prav tako še Zoran Djerić, Jasna Manjulov, s slovaškega in rusinskega govornega področja pa Miroslav in Julijan Tamaš.

*

Številka 288 novosadskih Polj pri naša poleg nekaterih iz francoščine prevedenih besedil o nadrealizmu še dva tematska kroga zapisov. Z naslovom *Obrisi prepoznavanja* je izšel članek Dušana Pajina o evrocentризmu in njegovi negaciji, ko gre za razumevanje zunajevropskih kultur. Druga tema pa je namenjena novemu romantizmu. Zlatka Kramarić piše o romanu kot zgodovinski revolucionarni listini. Zlatko Sušić se v svojem zapisu kritično loteva francoskega novega romantizma, ki da bolj verjame v tisti del človeškega bitja, ki je bliže srcu kot razumu.

*

V prvi številki novosadskega časopisa *Scena* piše Janez Povše o gledališkem besednjaku. V zapisu, ki ga je prevedla Miljenka Vitezović, ocenjuje knjigo *Slovenska strokovna terminologija v gledališču, na filmu in televiziji*, ki je izšla pred dvema letoma v Ljubljani. Janez Povše pa je tudi avtor *Gledališkega pisma iz Berlina*, ki je objavljeno v razdelku člankov z naslovom *Današnji trenutek svetovnega gledališča* in v katerem preberemo še nekaj zapisov o aktualnem gledališkem dogajanju na Poljskem, v Združenih državah Amerike, Kanadi, Franciji, Angliji, Španiji, obeh Nemčijah, Sovjetski zvezi, na Madžarskem in v Italiji. Druga rubrika, *Iz režiserjeve beležnice*, med drugim prinaša režiserske izkušnje in razmišljanja Branka Pleša *Barve praznine* in Bora Draškovića *Kralj opic*.

*

Prva številka prenovljenih skopskih Razgledov objavlja uvodoma besedo bralcem spod peresa glavnega in odgovornega urednika Danila Kocevskega. Uvodnik *Obnova in kontinuiteta* pojasnjuje prav zasnovano uredniške politike tega časopisa. Blaže Koneski *O jeziku in slogu Šapkarevjevih pravljic*. To je kritičen zapis o izboru dela ljudskega izročila, ki ga je zbral Kuzman Šapkarev. Objavljen je tudi odlomek iz *Kanadskih fragmentov* Koleta Čašula. Nasploh razodeva ta številka tudi zaradi nekaterih uglednih sodelavcev zanimivo poživitev dosedanjega uredniovanja.

*

Druga številka budimpeštanskega časopisa Nagyvilág prinaša nekaj pesmi Tomaža Šalamuna, ki jih je prevedel Dezső Tandori. Na koncu časopisa je dodanih nekaj podatkov o Šalamunovem življenju in delu. Sicer pa v tej številki zasledimo še prevode najnovejših proznih besedil Grahama Greena, Maxa Frischa in Fay Weldonove.

*

Prva številka bratislavskega Romboida prinaša uvodoma prigodni zapis *K življenjskemu jubileju tovariša Gustáva Husáka* (ob sedemdesetletnici). Članek, v katerem ni malo hvale, je podpisal Stanislav Šmatlák. O sodobni slovaški prozi piše Jurij Bogdanov. Pri tem pozorno razčlenjuje tudi posamezna dela. Klára Kubiková je napisala prispevek o ilustracijah Dušana Kálaya.

*

Z uredništva časopisa Československi spisovatel so poslali zimsko prilogo *O knjigah in avtorjih*. V njej je precej prostora namenjenega stoletnici rojstva Jaroslava Haška, pa tudi šestdesetletnicama pisateljice Jarmile Loukotkové in zaslužnega umetnika Alexeja Pludka. Jubileju tega pisatelja, po študiju ekonomista, po delu pa urednika na

televiziji, založbi in pri literarnem časopisu, je posvečena še posebna brošurica. Iz nje med drugim zvemo, da je Alexej Pludek tudi jugoslovanski znanec. Njegova mladinska knjiga *Pričje pero* je bila pred sedemnajstimi leti prevedena v srbohrvaščino.

*

Prva številka praškega Literárnega mesečnika prinaša šest pesmi Ivana Skála, ki jih je ilustriral Karl Svolsky. Ivan Skála pa je tudi avtor prvega povečujočega zapisa ob sedemdesetletnici generalnega sekretarja centralnega komiteja komunistične partije Češkoslovaške in predsednika češkoslovaške socialistične republike Gustáva Husáka (*Pozdrav in zahvala*). Pridružujejo se mu še Josef Rybák, Miroslava Tomanová, Bohumil Říha, Věra Adlová in Zdeněk Pluhař. Literárni mesečnik začenja z letošnjo prvo številko objavljati eseje na temo *Čas socializma*, v katerem naj bi književniki in drugi kulturni delavci spregovorili o razvoju kulturnega in družbenega življenja v zadnjih 35 letih v okolju, kjer delujejo. Prvi tak zapis je prispeval Jiří Stano z naslovom *Ponosen sem na svoj rodni kraj*. V njem povezuje razvoj Ostrave z uveljavljanjem Marxovih in Leninskih načel.

*

Tretja številka krakovskega časopisa Życie Literackie objavlja v rubriki Dogajanja na tujem poročilo o izvolitvi našega nadškofa Franja Kuharića za kardinala. *Resnica in legende o dunajskem sporazumu* je naslov daljšega pogovora, ki ga je imel z znanstvenikom Zdzisławom Żygulskim mlajšim Jerzy Domański. Beseda je tekla o ozadju zgodovinske zmage nad Turki pri Dunaju, ko so združene vojske pod vodstvom poljskega kralja Jana III. Sobieskega dokončno zavrile Turke iz tega dela Evrope. Jan Koprowski in Czesław Janczarski objavljata nekaj svoje poezije.